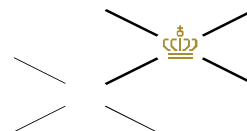

FORSVARSMINISTERIET
MINISTRY OF DEFENCE

DET TALTE ORD GÆLDER

Samråd P i Forsvarsudvalget 23. juni 2016

Emne: Danske styrkers håndtering af fanger under Irak krigen

Kontor: Internationalt Juridisk Kontor

Eva Flyvholm (EL) har stillet samrådsspørgsmål P med syv underspørgsmål om danske styrkers håndtering af fanger i Irak til besvarelse i Forsvarsudvalget torsdag den 23. juni 2016. Det fremgår, at spørgsmålene er stillet i lyset af de seneste omtaler af håndtering af fanger i Irak.

FOU samrådsspørgsmål P

I lyset af de seneste omtaler af håndtering af fanger i Irak bedes ministeren svare på følgende:

- Har Danmark overholdt international lov, når hundredevis af fanger i Irak blev overleveret uden at der skete registrering og opfølgning, og når udleveringerne fortsatte på trods af kendskab til, at fanger blev udsat for tortur i fængslerne og mishandlet af de irakiske sikkerhedsstyrker?
- Hvilket kendskab har forsvaret til, hvad der blev af de 567 fanger, som Danmark tog under Irak krigen?
- Hvordan kunne det forekomme at danske styrker udleverede fanger til de britiske styrker og irakiske myndigheder uden nogen form for registrering eller vished for, hvad der videre ville ske med fangerne?
- Hvorfor fik Enhedslisten aldrig svar på sine spørgsmål om, hvad der var sket med en række irakiske fanger?
- Hvordan kunne udleveringerne fortsætte trods dokumenteret kendskab til tortur?
- Hvordan kom aftalen om den såkaldte britefinte i stand? Hvem havde kendskab til den? Hvem i Forsvarsministeriet havde kendskab til den systematiserede træning af danske soldater?
- Mener ministeren, at Folketinget og Enhedslisten har fået korrekte og dækkende svar på spørgsmål om fangehåndtering og tortur under Irak-krigen?

---000---

- Jeg vil gerne takke for samrådsspørgsmål P, der jo i virkeligheden dækker over en hel række af delspørgsmål.
- Jeg går ud fra, at spørgsmålene er stillet på baggrund af medieomtale i sidste måned i Information og Radio24syv om danske styrkers håndtering af tilbageholdte under Irak-krigen i perioden 2003-2007. Dvs. for mere end 10 år siden.

- Information og Radio24syv's omtale er baseret på en aktindsigt i arbejdsudkastene til den tidligere Forsvarskommandos Irak-Task Force's undersøgelse fra 2011 om håndtering af tilbageholdte i Irak - også kaldet IRTOT-undersøgelsen.
- Medieomtalen vedrører emner, som allerede er blevet drøftet mange gange tidligere i Folketinget, og som Folketinget er blevet oplyst om ved flere lejligheder – både ved samråd som dette og ved besvarelse af folketingsspørgsmål.
- Lad mig kort genopfriske, hvordan Folketinget tidligere er blevet orienteret om IRTOT-undersøgelsen.
- IRTOT-undersøgelsen, som Forsvaret iværksatte i oktober 2010, blev indstillet efter den forrige regerings beslutning om nedsættelse af Irak- og Afghanistan-kommissionen.
- Tidligere forsvarschef Knud Bartels orienterede herefter i et brev af 16. december 2011 den daværende forsvarsminister Nick Hækkerup om hovedkonklusionerne i IRTOT undersøgelsen. I forsvarschefens brev blev det anført, at der var tale om foreløbige - men dog repræsentative - resultater af Forsvarskommandoens undersøgelse.
- Den daværende forsvarsminister oversendte fem dage senere, dvs. den 22. december 2011, Forsvarschefens brev til Folketingets Forsvarsudvalg, hvormed brevet samtidigt blev gjort fuldt tilgængeligt for offentligheden.
- Forsvarschefens brev baserede sig på et notat fra Forsvarskommandoen af 15. december 2011. Heraf fremgik bl.a., at selvom undersøgelsen ikke

var fuldt tilendebragt, så var det vurderingen, at de centrale problemstillinger ikke ville blive ændret ved en fuld færdiggørelse af undersøgelsen.

- Forsvarskommandoens notat blev i sin helhed oversendt til Folketinget 31. august sidste år som svar på forsvarsudvalgsspørgsmål nr. 13.
- Det er altså denne IRTOT-undersøgelse, som på ny omtales i sidste måneds medier, og hvis hovedresultater den daværende forsvarsminister tidligere har orienteret Folketinget om.
- Svarene på samrådsspørgsmålene kan bl.a. findes i disse tidligere orienteringer, hvilket min besvarelse vil bære præg af.
- Med hensyn til antallet af tilbageholdte har skiftende forsvarsministre tidligere oplyst Folketinget om, at antallet af danske tilbageholdte personer i Irak var større end tidligere oplyst i Folketinget.

Det skete bl.a. ved tidligere forsvarsminister Gitte Lillelund Bechs brev af 18. april 2011. Her blev Forsvarsudvalget orienteret om, at Forsvarskommandoen havde oplyst, at IRTOT i sin gennemgang ville anvende en anden opgørelsesmetode end ved tidligere besvarelser, og at opgørelsen ville udvise et større antal end hidtil oplyst.

- Dette skyldtes bl.a., at opgørelsen tog udgangspunkt i et bredere og mere omfattende kildemateriale end der havde ligget til grund for tidligere opgørelser.
- Men det fremgik også af Gitte Lillelunds brev, at opgørelser over tilbageholdte generelt var behæftet med en vis usikkerhed, da det beroede på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om en person var tilbage-

holdt og, om det var danske styrker, der havde foretaget tilbageholdelsen.

- Ligeledes beskrev Forsvarschefen i sit brev af 16. december 2011, hvordan IRTOT-undersøgelsen havde vist en markant forøgelse af antallet af dansk tilbageholdte irakere.
- At der på en række områder vedrørende danske styrkers håndtering af tilbageholdte synes at have været tale om forhold, hvor tingene ikke havde været i orden, fremgik tillige af Forsvarschefens brev af 16. december 2011.
- Om registrering skrev Forsvarschefen bl.a. og jeg citerer:
"Den foretagne gennemgang har fastslået, at der - især i Irak-periodens første del - ikke i tilstrækkelig grad blev registreret og systematiseret de nødvendige informationer om tilbageholdte til, at der kunne sikres et dækkende og blivende billede af indsatsen på området.
- Om tilsyn anførte Forsvarschefen endvidere, at:
Det kan ikke fastslås, hvorvidt der i alle tilfælde er blevet gennemført de tilsyn, der var fastsat krav om i gældende nationale direktiver."
- Disse forhold blev også fremhævet i den tidligere forsvarsministers Nick Hækkerups oversendelsesbrev til Forsvarsudvalget i 2011.
- Samrådsspørgsmålet synes at bygge på en præmis om, at danske soldater bevidst har udleveret personer til tortur i Irak.

- Jeg vil igen henvise til Forsvarschefens brev fra 2011, hvoraf det fremgik, *".., at der i det gennemgåede materiale ikke er fundet oplysninger om, at danske tilbageholdte, i tilknytning til tilbageholdelse eller overdragelse til anden nation, har været udsat for overgreb, er dræbt eller på anden måde har lidt overlast."*
- Ligeledes fremgik det, at *"Undersøgelsen har fastslået, at den danske bataljon i Irak har reageret konsekvent og hensigtsmæssigt i de situationer, hvor der direkte er bevidnet overgreb eller hårdhændet behandling fra irakiske enheders side"*.
- Det skal her bemærkes, at Forsvarskommandoens undersøgelse var ganske omfattende. Forsvarskommandoens Irak-Task Force havde således gennemgået både interne og eksterne kilder, foretaget en systematisk gennemgang af direktivgrundlag, klarlagt operative fremgangsmåder og gennemført en sammenligning af rådige informationer om mere end 1.170 enkelthændelser. Det fremgår af notatet fra Forsvarskommandoen af 15. december 2011.
- Der spørges også til, hvad der så skete med de tilbageholdte. Her skal jeg igen henvise til Forsvarskommandoens notat af 15. december 2011, og jeg citerer igen:
"Undersøgelsen har konstateret, at der fra medio 2003 og frem til medio 2004 ikke har været foretaget en systematisk og dermed retvisende registrering af og rapportering om danske tilbageholdte. Det overvejende flertal af tilbageholdelser er foretaget netop i denne periode. Det kan konstateres, at de opgørelser der blev udarbejdet i perioden ikke muliggør, at der kan henføres konkrete personer til de gennemførte tilbageholdelser."

- Det er i sagens natur vanskeligt at redegøre for de tilbageholdtes videre færd, når det nøjagtige antal og registrering af personerne ikke har været fyldestgørende.
- For god ordens skyld skal jeg samtidig bemærke, at det af Forsvarskommandoens notat af 15. december 2011 fremgår, at *"..der til gengæld ingen informationer [er] om, at danske enheder eller myndigheder har observeret eller modtaget orientering om tilfælde af drab, overgreb eller tilsvarende begået mod personer, der var tilbageholdt eller overdraget af danske enheder."*
- Dette er hvad, jeg forholder mig til, og disse oplysninger fra Forsvarets side er som bekendt ikke nye, men har været kendt længe.
- Sidste sommer blev det i medierne fremstillet som nye oplysninger, at danske styrker efter magtoverdragelsen i Irak havde overdraget danske tilbageholdte til irakiske myndigheder i strid med nationale direktiver.
- Igen vil jeg citere Forsvarschefens brev fra 2011, hvoraf det fremgik:
- *Det er konstateret, at der efter magtoverdragelsestidspunktet i august 2004 i et mindre antal tilfælde - i strid med de nationale direktiver og den fastsatte rollefordeling mellem irakiske enheder og internationale styrker - blev overdraget danske tilbageholdte personer til irakiske myndigheder.*
- Det nye er her, at der var tale om "12" tilfælde. Ikke, at der tidligere i strid med nationale direktiver blev overdraget danske tilbageholdte til irakiske myndigheder.

- Som bekendt efterforskes disse omstændigheder for tiden af Forsvarets Auditørkorps. Auditørkorpsets afgørelse forventes inden for de næste par uger.
- Der spørges også ind til rollefordelingen mellem danske og britiske styrker ved tilbageholdelser.
- Når danske styrker opererer med andre nationer, vil der typisk være en rollefordeling mellem forskellige nationers styrkebidrag.

- Dette gjaldt også i Irak, og følgende fremgik af Forsvarschefens brev af 16. december 2011:

"Den danske bataljons samarbejde med andre nationers enheder afspejlede det multinationale operationsmiljø og rådigheden over forskelligartede kapaciteter, som enhederne naturligt støttede hinanden med."

- Af Forsvarskommandoens notat af 15. december 2011 fremgik ligeledes:

"De britiske enheder, der var underlagt eller som støttede den danske bataljon, rådede typisk over specialuddannet personel, som havde særlige forudsætninger for at foretage tilbageholdelser og i forbindelse hermed sikre beviser vedrørende den tilbageholdte."

- Forsvaret oplyste dog, at der havde været en vis praktiseret rollefordeling. Det fulgte herefter af forsvarschefens brev:

"Imidlertid kan de underlagte og støttende enheders rådige kompetencer ikke i alle tilfælde alene forklare den praktiserede rollefordeling mellem fx danske og britiske enheder ved udførelse af tilbageholdelser. Således er engelsk personel i større omfang blevet anvendt til at forestå selve tilbageholdelsen, hvorved det har været opfattelsen, at danske enheder der-

med ikke blev ansvarlige for tilbageholdelsen og de deraf følgende forpligtelser”

- Forsvarschefen orienterede samtidig om, at der i Forsvaret var iværksat en afklaring af behovet for klarere direktiver og gennemgang af den uddannelse, der i dag gennemføres forud for udsendelse i internationale operationer i forhold til tilbageholdelsessituationer og den tilhørende håndtering heraf.
- Så spørges der til, om der er givet dækkende og korrekte svar?
- Det er et meget bredt spørgsmål at stille, om skiftende regeringer har givet dækkende og korrekte svar, som tilmed vedrører en periode på mere end 10 år.
- Skiftende regeringer har gennem de sidste 10-12 år besvaret en lang række § 20 spørgsmål, spørgsmål fra Forsvarsudvalget samt samråd mv. om disse forhold. Ligesom der har været orienteringer i Udenrigspolitisk Nævn om forholdene i Irak.
- Dertil kommer IRTOT-undersøgelsen, hvor det som tidligere nævnt var vurderingen, at de centrale problemstillinger ikke ville blive ændret ved en fuld færdiggørelse af undersøgelsen, selvom undersøgelsen ikke var fuldt tilendebragt.
- Der har desuden gennem de sidste 10-12 år været håndteret en række sager af Forsvaret, Forsvarets Auditørkorps og Forsvarsministeriet om danske soldaters ansvar for behandlingen af frihedsberøvede personer.

- Jeg vil gerne benytte lejligheden til at fremhæve, at der i Forsvaret såvel under som efter Irak-krigen er blevet iværksat en række tiltag i forhold til håndtering af netop tilbageholdte.
- Daværende forsvarsminister Søren Gade bad således ved brev af 5. maj 2004 til den daværende forsvarschef Forsvaret om at skærpe opmærksomheden med dansk tilbageholdte, der blev overdraget til britiske eller irakiske myndigheder.
- Også her vil jeg citere Forsvarskommandoens notat, hvoraf det fremgår:
at "Forsvarets krav til og procedurer for registrering og rapportering af blandt andet tilbageholdelser blev udviklet betydeligt i løbet af indsættelsesperioden i Irak (2003-2007) og altså især efter medio 2004.
- Forsvarschefen beskrev i sit brev af 16. december 2011, hvilke tiltag der var blevet iværksat og jeg citerer:
"Der er iværksat en gennemgang af de i dag gældende definitioner for tilbageholdte og de procedurer, der gælder for håndtering og registrering af informationer herom. Dette centrale arbejde skal ensrette fremgangsmåder for informationshåndtering vedrørende tilbageholdte ved de udsendte enheder og for informationsudvekslingen mellem disse og de hjemlige militære myndigheder.
- *"Der er endvidere iværksat en gennemgang af procedurerne for arkivering af sådanne informationer i forsvaret for at sikre, at relevante informationer hjemsendes til og arkiveres sikkert ved de hjemlige militære myndigheder."*

- På baggrund af Danmarks internationale engagement de sidste 10-12 år er Forsvaret således i dag mere opmærksom på, at erfaringer og viden opsamles og bruges fremadrettet, så risikoen for, at der begås fejl, minimeres.
- Når Forsvaret eksempelvis i dag udarbejder direktiver omkring tilbageholdte, trækker de på de mange erfaringer, de har fra de sidste mange års deltagelse i internationale missioner.
- Jeg vil også gøre opmærksom på, at danske soldater både har en handlepligt og en meldepligt, såfremt de bevidner tortur eller umenneskelig behandling.
- Det følger af Forsvarskommandoens direktiv om forbud mod tortur, at - og jeg citerer igen: "*forsvarets personel skal søge at hindre enhver i at udøve tortur, grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, hvis det kan ske, uden at personellet derved udsætter sig selv eller andre for særlig fare eller opofrelse*".
- Dette er ledsaget af en meldepligt: "*Personellet skal straks indberette til nærmeste chef, hvis de har kendskab til eller rimelig mistanke om, at nogen har til hensigt at overtræde, overtræder eller har overtrådt forbudet*".
- Denne handle- og meldepligt gælder for alt forsvarets personel både i Danmark og i internationale missioner, og den er gentaget i de missions-specifikke direktiver, som udarbejdes af Forsvaret til de konkrete missioner.

- Desuden igangsatte Forsvarsministeriet som bekendt i 2012 et omfattende arbejde med udarbejdelse af en dansk militærmanual. Jeg forventer manualen vil blive offentliggjort inden for den nærmeste tid.
- Manualen skal bidrage til yderligere at styrke forswarets uddannelse i og anvendelse af den humanitære folkeret og krigens love.
- Jeg kan oplyse, at manualen vil indeholde et selvstændigt kapitel på ca. 70 sider om håndtering af frihedsberøvede, hvor der bl.a. tages højde for nyere domspraksis på dette område, herunder fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.
- Denne række af tiltag er udtryk for, at Forsvarsministeriet og Forsvaret tager Danmarks internationale forpligtelser meget alvorligt, og at man vedvarende tager ved lære af sine internationale erfaringer. Dette er IR-TOT-undersøgelsen, som Forsvaret udarbejdede, også et udtryk for.
- Afslutningsvist vil jeg gerne anføre, at samrådsspørgsmålet er meget generelt og omfattende, hvorfor der er grænser for, hvor detaljeret denne besvarelse kan være.
- Der spørges til forhold, der går 13 år tilbage i tiden. Forhold, som skiftende regeringer og forsvarsministre gennem 13 år har besvaret adskillige spørgsmål om, og som Folketinget og offentligheden er blevet oplyst om.
- Der spørges til hvilke internationale regler, der var gældende for mere end 10 år siden i Irak. Jeg ønsker ikke at gøre mig klog på de internationale regler, der var gældende for mere end 10 år siden. Jeg mener vi bør

se fremad, notere at Forsvaret har taget forholdene alvorligt og fokusere på de tiltag, som Forsvaret har iværksat på området.

- Jeg har i min besvarelse løbende henvist til Forsvarschefens brev og Forsvarskommandoens notat fra 2011. Det burde dog formentligt have været tilstrækkeligt at henholde sig til den daværende forsvarsministers Nick Hækkerups oversendelsesbrev af 22. december 2011 til dette udvalg, hvor han blandt andet anførte følgende:

"Det fremgår af forsvarschefens brev, at der på en række områder (antallet og registrering af tilbageholdte, tilsyn med tilbageholdte, overholdelse af udstedte nationale direktiver samt rollefordelingen mellem danske og britiske enheder) – baseret på de foreløbige konstateringer – synes at have været tale om forhold, hvor tingene ikke har været i orden."

- Dette blev Folketinget oplyst om tilbage i 2011.
- Dette afslutter min besvarelse af spørgsmålet.